

İNSAN, TOPLUM, DOĞA YARARINA ÜNİVERSİTE

ORTAK YAŞAM İLKELERİMİZ

Eğitim Sen Yükseköğretim Bürosu (YÖB)

Mayıs 2014

ORTAK YAŞAM İLKELERİMİZ

Eğitim Sen Yükseköğretim Bürosu (YÖB)
Mayıs 2014

SUNUŞ

İçinde bulunduğumuz toplumsal, siyasal ve ekonomik ilişkiler sistemi; üniversitenin işlevlerini her geçen gün dönüştürerek üniversiteleri, muktedirlerin hakikat olarak gördüğünü topluma sunmak için araçsallaştırdıkları bir kuruma indirgemekte ve üniversitelerin varlık nedenini ortadan kaldırmaktadır. Akademik özerklik, bilimsel özgürlük, demokratik özyönetim gibi üniversite için vazgeçilmez ilkeler; hiyerarşik merkezi yönetim, denetim ve disiplin anlayışına dayalı yasa, yönetmelik ve düzenlemelerle kuşatma altına alınmakta, üniversite çalışanları ve öğrenciler üzerinde baskı oluşturmakta, sermaye çevreleri Bologna Süreci gibi projelerle kârlılığ, mütevellî heyetlerini ve esnek çalışmayı dayatmaktadır. Devlet ve üniversite yönetimleri, YÖK yasası ve disiplin yönetmeliklerine yaslanarak uluslararası anlaşmalarla, anayasayla ve yasalarla güvence altına alınmış haklarımızı ve özgürlüklerimizi dahi kısıtlamaktadır.

Üniversitelerin, devletin ve sermayenin ideolojisi yönünde dönüştürülmesi sürecinde üniversite bileşenlerinin en temel insan haklarının dahi zor ve yıldırma politikalarıyla baskı altına alındığı ve güvenceli çalışmanın yok sayıldığı günümüz koşullarında Eğitim Sen:

- *Üniversiteleri düzenleyen kuralların güvenlik ve disiplin sorununa indirgenmesini reddetmekte;*
- *Disiplin yönetmeliklerinin tamamının kaldırılmasını savunmakta;*

- *Üniversitelerde yaşamı ve ilişkileri düzenleyen kuralların üniversite bileşenlerince hayata geçirilecek ortak yaşam ilkelerini temel alması gerektiğini savunmaktadır.*

Ortak yaşam ilkelerimiz,

- *üniversitelerin varlık nedenini oluşturan ve üniversiteler için vazgeçilmez olan hakları ve özgürlükleri,*
- *bu konuda devlete ve üniversite yönetimlerine düşen görev ve yükümlülükleri,*
- *üniversite bileşenlerinin ilişkilerini düzenleyen ilkeleri kapsamaktadır.*

Bunlar, üniversitelerdeki mekân ve ilişkilerde, tüm çalışanlar ve öğrenciler açısından hak ve sorumluluklar ile kurumun yükümlülüklerini tanımlayan, üniversitenin tüm bileşenlerinin birlikte oluşturacağı, koruyacağı ve geliştireceği ilkelerdir.

Üniversitelerimize ve yaşam alanlarımıza sahip çıkmak için tüm üniversite bileşenlerini, çalışanlar ve öğrenciler açısından haklar, özgürlükler, sorumluluklar ile kurumun yükümlülüklerini tanımlayan “ortak yaşam ilkeleri”ni birlikte inşa etmeye ve hayata geçirmeye çağırıyoruz.

Eğitim Sen

HAKLARIMIZ, ÖZGÜRLÜKLERİMİZ VE ORTAK YAŞAM İLKELERİMİZ

Eğitim Sen, tüzüğünde de yazılı olduğu üzere tüm maddi ve insani değerlerin yaratıcısının emek olduğundan hareketle; yükseköğretim de dâhil eğitimi temel bir hak olarak kabul eder; insan, toplum ve doğa yararına; eşit, parasız, bilimsel, laik, anadilinde, nitelikli eğitimi; üniversitelerin kurumsal özerkliğini, bilimsel özgürlüğü, tüm bileşenlerin katılımıyla demokratik eşitlikçi özyönetimi, kamusal finansmanı, güvenceli çalışmayı savunur, etnik, cinsiyete dayalı vb. her türlü ayrımcılığı reddeder.

Eğitim Sen, akademik, idari, teknik personel ve tüm yardımcı hizmetlerde hangi statüde olursa olsun üniversitede çalışanlar ile öğrencilerden oluşan topluluğu üniversite bileşenleri olarak tanımlar ve tüm bileşenlerin katılımıyla oluşturulacak kurulları esas alan demokratik özyönetim ve özdenetime dayalı bir üniversite modelini benimser.

Üniversiteler, bilme arzusunun önünde engellerin olmadığı, bilimsel gerçeklik ile hakikatin çarpıtılmadan herkese karşı ileri sürülebilir ve savunulabilir olduğu, elde edilen bilginin toplumla özgürce paylaşıldığı yerlerdir. Aynı zamanda üniversiteler, öğrenme ikliminin örgütlenmesinde ve bilginin üretilmesinde öznelerin eşitliğini, kolektif çalışmayı, paylaşımı ve dayanışmayı esas alan; farklılıkların her birinin eşitliğini, toplumsal güç dengeleri bakımından azınlıkta

olanın çoğunluk olabilme hakkını güvence altına alan yerler olmak durumundadır.

Eğitim Sen, İnsan, Toplum ve Doğa Yararına Üniversite için şu koşulların vazgeçilmez olduğunu kabul eder:

Eğitim Hakkı

Bilimsel Özgürlük

Kurumsal Özerklik

Eşitlikçi Özgürlükçü Demokratik Özyönetim ve Özdenetim

Güvenceli Çalışma

Kamusal Finansman

Bizler üniversite bileşenleri olarak,

Başta Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), ILO Sözleşmeleri (87, 98 ve 111 no'lu sözleşmeler), Avrupa Sosyal Şartı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, BM Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, BM Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, BM Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Uluslararası Sözleşme, Akademik Özgürlük ve Yükseköğretim Kurumlarının Özerkliği Hakkında Lima Bildirgesi (Lima), Yükseköğretim Akademik Personelinin Durumuna İlişkin UNESCO Tavsiye Kararı olmak üzere **uluslararası anlaşmalarla garanti altına alınmış olan hak ve özgürlüklerimizi hatırlatıyor; gerek Anayasa ve yasaların, gerekse üniversite işleyişinin aşağıda belirttiğimiz çerçevede değişmesi için mücadele etmekle kendimizi yükümlü sayıyoruz.**

1. Düşünce ve ifade özgürlüğü: “Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının

müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar” (AİHS, m.10). Üniversiteler, her kişi veya topluluğun fikirlerini özgürce ifade ettiği yerlerdir. Her kişi inanmak veya inanmamakta serbesttir; diğerlerine saygı göstererek, laiklik temelinde inançlar özgürce ifade edilebilir; kişiler fikir ve inançları nedeniyle ayrımcılığa tabi tutulamaz. Üniversite çalışanlarının, öğrencilerin ve davetli konuşmacıların ifade ve toplantı yapma özgürlüğü, görüş farklılıkları veya bir bireyin veya grubun amaçları gerekçe gösterilerek engellenemez. Bildiri, afiş, yayın vb. gereçler, ifade özgürlüğünün araçları olarak kabul edilir. Temel hakları ihlâl eden, ırkçılık-ayrımcılık-nefret söylemi içeren etkinlikler ifade özgürlüğü kapsamında görülemez ve bu tür etkinliklere karşı protesto demokratik haktır.

2. **Bilimsel özgürlük:** Üniversite bileşenleri herhangi bir ayırım yapılmaksızın ve devletten ya da herhangi bir başka kaynaktan gelebilecek müdahale veya baskı endişesi taşımadan tek tek veya toplu halde felsefe, sanat yapma, bilgiyi araştırma, inceleme, tartışma, belgeleme, üretme, yaratma, öğretme, anlatma ve yazma yoluyla edinme, geliştirme ve yayma-iletme özgürlüğüne sahiptir. Üniversite bileşenlerinin araştırma işlevi ile ilgili tüm üyeleri bilimsel araştırmanın evrensel ilke ve yöntemlerine tabi olarak, herhangi bir müdahaleye maruz kalmaksızın araştırmalarını sürdürme hakkına ve araştırmalarının sonuçlarını başkalarına özgürce iletme ve sansürsüz yayınlama hakkına sahiptir (Lima, m.3-6). Farklı dünya görüşlerine açık olmak esastır, hiçbir konu peşinen pedagojik ve bilimsel sorgulamanın dışında tutulamaz.

- 3. Akademik özerklik:** Yükseköğretim kurumları işleyişlerine, mali işlerine ve yönetimlerine ilişkin kararlar almada ve eğitim, araştırmalar, dışa yönelik çalışmalar ve diğer ilgili faaliyetlerde kendi politikalarını oluşturmada devlet, sermaye ve toplumun diğer bütün güçleri karşısında bağımsızdırlar (Lima, m. 1). Derslerini, programlarını, giriş kabul ve mezuniyet koşullarını belirleme ilgili akademik topluluğun hakkıdır.
- 4. Eşitlik, çeşitlilik:** Üniversite bileşenleri, yaş, fiziksel engel, siyasi görüş, ırk, etnik kimlik, din, inanç, cinsiyet ve cinsel yönelim konusundaki her türlü ayrımcılığa karşıdır. Bilimsel araştırmalarda, eğitim sürecinde ve gündelik ilişkilerde eşitlik ilkesi uyarınca hareket eder, gerekli durumlarda pozitif ayrımcılık uygulamasına başvururlar. Kimse ekonomik olanaksızlıklarından ve dezavantajlarından dolayı yükseköğrenim ve bilim-sanat-felsefe yapma hakkından mahrum bırakılamaz.
- 5. Çalışma hakkı:** Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir (TC Anayasa, m.49). Akademik çevreye girme olanağı, toplumun tüm üyeleri için hiçbir engelleme olmaksızın eşittir. Herkes, yetenekleri temelinde hiçbir ayırım yapılmaksızın öğrenci, öğretmen, araştırmacı, işçi ya da yönetici olarak akademik çevre içinde yer alma ve yükselme hakkına sahiptir. (Lima, m. 5)
- 6. Demokratik özyönetim:** Tüm üniversite bileşenleri, herhangi bir ayırım yapılmaksızın akademik ve idari işlerin yürütülmesinde yer alma hakkına ve olanağına sahiptirler. (Lima, m. 19) Üniversitelerin tüm yönetim organları kendi bileşenleri tarafından özgürce seçilir.

- 7. Örgütlenme özgürlüğü:** Üniversite bileşenleri herhangi bir ayırım yapılmaksızın önceden izin almadan istedikleri kuruluşları kurmak, bu örgütlere üye olmak, bu çerçevede etkinlik düzenlemek ve etkinliklere katılmak hakkına sahiptirler. (ILO 87, m. 2, Lima, m.12)
- 8. Eğitim hakkı:** Her insan eğitim hakkına sahiptir. Yükseköğretim, insan haklarına, temel özgürlüklere, barışa duyulan saygıyı pekiştirir; bütün hak ve özgürlüklerin tam olarak edinilmesine yönelik biçimde statükonun değiştirilmesine katkıda bulunur; tüm insanların özgür ve eşitlikçi bir toplumun kurulmasına etkin bir biçimde katılmalarını sağlar ve tüm uluslar, tüm dini ve etnik gruplar ile tüm ırklar arasında anlayışı, hoşgörüyü ve dostluğu geliştirir. (Lima)
- 9. Öğrenme ortamı/iklimi:** Üniversite bileşenlerinin öğretimle ilgili tüm üyeleri öğretimin kabul edilmiş ilkelerine, standartlarına ve yöntemlerine tabi olarak, herhangi bir müdahaleye maruz kalmaksızın öğretme hakkına sahiptir. (Lima, m. 7) Üniversite çalışanları dünyanın herhangi bir yerindeki meslektaşları ile temas halinde olma özgürlüğü kadar eğitim kapasitelerini geliştirme özgürlüğünden de yararlanırlar. (Lima, m.8) Tüm yükseköğretim öğrencileri mevcut müfredat içinden istedikleri branşı seçme hakkı ve edindiği bilgi ve deneyimin resmi olarak tanınması hakkı da dahil olmak üzere öğrenim özgürlüğünden yararlanırlar (Lima, m. 9). Öğrencilerin itiraz hakkı, ders seçme ve değiştirme, bu konularda yardım ve destek alma hakkı vardır.

10.Güvenceli çalışma, bilim ve araştırma teminatı:

Tüm devletler ve yükseköğretim kurumları üniversite bileşenleri için istikrarlı ve güvenceli bir istihdam sistemini temin ederler. Hiç bir üniversite bileşeni üniversitelerin demokratik yollarla seçilmiş bir organı önünde adil bir savunma yapılmadan görevinden alınamaz (Lima, m.5). Üniversite bileşenlerinin bilimsel etkinlikleri, araştırma ve dersleri engellenemez.

Bizler, üniversite bileşenleri olarak, üniversitelerin ortak yaşam alanlarımız olduğu düşüncesinden hareketle, üniversite yaşamının kısıtlayıcı disiplin yönetmelikleri ile düzenlenmesini reddediyor; aşağıda belirttiğimiz çerçevede ortak yaşam ilkelerinin hayata geçirilmesi ve geliştirilmesi için sorumluluk üstlendiğimizi bildiriyoruz:

Üniversite bileşenleri;

- Birbirlerinin hak, özgürlük ve onuruna saygılı davranır,
- Bilimsel araştırmalarda, eğitim sürecinde ve gündelik ilişkilerde eşitlik ilkesi uyarınca hareket eder,
- Uzmanlık alanlarını, akademik ve idari unvanlarını, diğer çalışanlar ve öğrenciler üzerinde bir baskı ve yıldırma aracı olarak kullanmaz,
- Bilginin üretilmesinde, öğrenim ikliminin örgütlenmesinde ortak çalışma, bilgi-deneyimlerin paylaşımını ve dayanışmayı esas alır,

- Derslerin demokratik bir iklimde işlenmesini, öğrencinin derslere ve öğrenimin her sürecine katılımını, soru sormasını ve eleştirisini teşvik eder,
- Bütün bilimsel, sanatsal ve felsefi etkinlikleri herkesin yararlanmasına açık tutar, bu etkinlikleri ticari kazanç konusu yapmaz,
- İntihal, kopya, çarpıtma gibi akademik hilelere ve etik ihlallere başvurmaz ve bu tür yollara başvuranlara karşı ortak tavır geliştirir,
- Kadrolu, güvenceli istihdam ve insanca çalışma koşulları için mücadele eder,
- Ortak yaşam alanı içinde ve dışında baskıya maruz kalan kişi ve kurumlarla dayanışma içinde olur,
- Toplum sağlığı için risk içeren durumların tespit edilmesi ve buna yönelik bilimsel çalışma yapılması konusunda sorumluluk üstlenir,
- Üniversitenin ve toplumun ortak yaşam alanlarının korunması ve geliştirilmesi için gerekli önlemleri alır ve bu konuda toplumun bilgilendirilmesini sağlar,
- Uluslararası anlaşmalarla güvence altına alınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal etmez ve ihlal edilmesi durumunda bunu yapanlara karşı ortak tavır geliştirir.

DEVLETİN VE ÜNİVERSİTE YÖNETİMLERİNİN GÖREV VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Bizler üniversite bileşenleri olarak, evrensel standartlarla tanımlanmış üniversite modelinin yaşama geçirilmesi için devlete ve üniversite yönetimlerine düşen görev ve yükümlülükleri hatırlatıyor, bu görev ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi için gerekli mücadeleyi vereceğimizi beyan ediyoruz:

- Devlet, eğitim hakkı ve eşitlik ilkesi gereğince herkesin eşit, parasız, bilimsel, anadilinde, nitelikli yükseköğretim görme hakkını güvence altına almalı; bu amaçla yükseköğretime yeterli kaynak ayırmalıdır. “Tüm ortaöğretim mezunları veya yükseköğretim düzeyinde öğrenimlerini sürdürebileceklerini ispat edebilecek kişiler için ücretsiz bir yükseköğretim sistemi tasarlamak, düzenlemek ve yaşama geçirmek için tüm gerekli önlemleri almak” devletin görevidir. (Lima, m.11)
- Eşitlik ilkesinin uygulanması, korunması ve geliştirilmesine yönelik her tür önlemin alınması üniversite yönetimlerinin sorumluluğundadır.
- Üniversiteler, fikirlerin özgürce açıklanmasını teşvik etmeli, bunun için gerekli tüm araçları ve ortamı sağlamalıdır. Üniversiteler, akademik personelin işini

veya konumunu kaybetme baskısı olmadan yeni, tartışmalı veya tutulmayan fikirler üretmesini güvence altına almalı; hiç kimse fikir veya araştırmalarından dolayı soruşturulmamalıdır. Öğrencilerin öğrenme, araştırma, eleştirme, kendilerini geliştirmeleri, düşünsel, bilimsel, felsefi, sanatsal etkinlikleri engellenmemeli; izin ya da onay mekanizmalarına tabi tutularak kısıtlanmamalı; öğrenciler bu etkinliklerinden dolayı soruşturulmamalı, öğrencilikle ilgili haklarından mahrum bırakılmamalıdır. ÖGB, polis, kamera düzenekleri düşünce ve ifade özgürlüğünü baskılama araçları olduğundan kurumlar bu tür araçlardan arındırılmalıdır. Şiddet ögesi içermeyen kültürel, sanatsal, bilimsel ve politik etkinlikler izleme, kayıt, soruşturma gibi yollarla baskı altına alınmamalıdır.

- Üniversite yönetimleri, dışarıdan gelebilecek herhangi bir siyasal baskı ve kendi kurumsal özerkliğinin ya da insan haklarının ihlali karşısında sessizliğini bozmalıdır (Lima, m.15).
- Üniversitenin en alt birimlerinden üniversite üst yönetimine kadar tüm organları üniversite bileşenlerinin demokratik özyönetimine dayalı olarak oluşturulmalıdır. Tüm bileşenlerinin kurumun idari ve yönetsel organlarında yer almaları için gerekli olan seçme ve seçilme hakları garanti altına alınmalıdır. Alınan kararlar ve kaynakların kullanımı, üniversite bileşenlerinin bilgisine ve denetimine açık olmalıdır.
- Üniversiteler sendikal örgütlenme başta olmak üzere tüm bileşenlerin örgütlenmelerini ve örgütleriyle

yönetime katılmalarını garanti etmeli, örgütlenmeyi ve örgütlü etkinlikleri teşvik etmelidir. Örgütlenmeler ve etkinlikler izin konusu yapılmamalı; bilgilendirme ve kayıtlar bir kısıtlama ve baskılama aracı olarak kullanılmamalı ve üçüncü şahıslarla paylaşılmamalıdır.

- İş güvencesi keyfi kararları önlemede ve bilimsel özgürlüğün sağlanmasında temel koruyucu araçlardan biri olduğundan, üniversitede tüm çalışanlar için güvenceli çalışma esas tutulmalı, esnek çalışma biçimlerine başvurulmamalıdır.
- Üniversitelerde insanca çalışma koşullarının sağlanması garanti edilmeli, çalışma ve özlük haklarına saygı gösterilmelidir. Başta araştırma görevlileri ve idari-teknik personel olmak üzere hiçbir çalışan veya öğrenciye angarya türü işler verilmemeli; ek ve karşılıksız görevlendirmeler yapılmamalıdır.
- 8-5 mesaisi, elektronik kart ve imza gibi denetleyici uygulamalar bilimsel araştırma yapmanın doğasına ve bilimsel özgürlüklere aykırı olduğundan bu tür uygulamalara başvurulmamalıdır.
- Üniversiteler, nitelikli bir araştırma ve öğrenme iklimini oluşturmayı ve geliştirmeyi garanti etmelidir. Nitelikli derslik, kütüphane, işlik, laboratuvar, internet, yurt, barınma, ulaşım, beslenme, eğitim öğrenim sürecinin ayrılmaz parçaları olduğundan bunlar devlet tarafından karşılanmalı; kaynaklar ayrımcılık yapılmadan ihtiyaca göre, eşitlik ve şeffaflık ilkeleri gözetilerek dağıtılmalıdır.

- Üniversite kampüslerindeki yapılaşmalarda doğa ve hayvan haklarını gözetten planlama yapılmalıdır.
- Öğrenci ve çalışanların kişisel bilgileri üçüncü kişilerle paylaşılmamalı, öğrenci ve çalışanların yaşam biçimlerine müdahalede bulunulmamalıdır.
- Üniversite yönetimleri, taciz, istismar ve mobbingin değişik biçimlerini önlemek üzere her türlü tedbiri almalıdır.
- Üniversiteler; hak ve özgürlükleri ihlâl edici ve ortak yaşam ilkelerini bozucu nitelikteki davranışları suç-ceza-disiplin ve güvenlik çerçevesinde değerlendirmek yerine, uyuşmazlıkları demokratik özyönetim ve özdenetim anlayışıyla tüm tarafların hak ve onurlarını gözeterek çözmeyi esas almalıdır.

Bizler üniversite bileşenleri olarak yukarıda yer alan hak ve özgürlüklerimizi savunuyor, bunların yaşama geçirilmesi için devlete ve üniversite yönetimlerine düşen görev ve yükümlülükleri hatırlatıyor, ortak yaşam ilkelerinin hayata geçirilmesi ve geliştirilmesi için sorumluluk üstlendiğimizi bildiriyoruz.

EĞİTİM ve BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI

Aziziye Mahallesi Cinnah Caddesi Willy Brandt Sokak No: 13 Çankaya / Ankara

Tel: 0312 439 01 14 (pbx) - Faks: 0312 439 01 18

E-mail: bilgi@egitimsen.org.tr - Web: www.egitimsen.org.tr